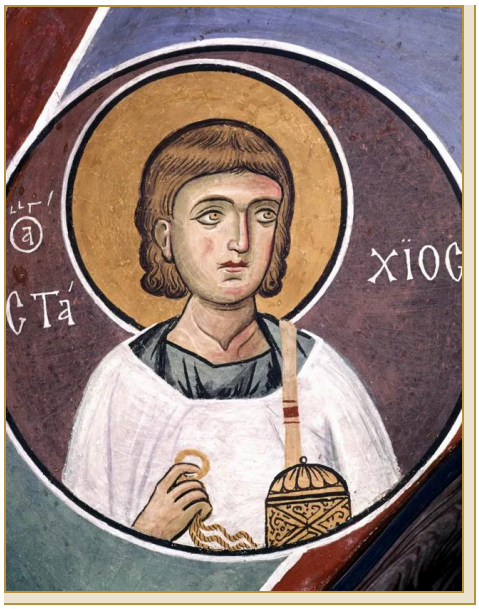

Ìtẹ̀léra Àwọn Aposteli

láti ọdọ̀ St. Staki, aposteli kan nínú Àwọn Àádọ́rin, títí di òní

ní ìlà ti

Bíṣọ́ọ̀bù*

Garland F. Byers, Jr., J.D., D.D.‡

Bíṣọ́ọ̀bù sí Àwọn Orílẹ̀-èdè, lábẹ́ Àṣẹ Aposteli

1. St. Staki, Aposteli kan nínú Àwọn Àádọ́rin CO

Kristi rán an pẹ̀lú Àwọn Àádọ́rin ní nǹkan bí ọdún 30 Lẹ́yìn Kristi (Luku 10:1)
a dárúkọ rẹ̀ nínú Ìwé Mímọ́: St. Paulu kí i gẹ́gẹ́ bí "olùfẹ́ mi ọ̀wọ́n Staki" (Romu 16:9)
bíṣọ́ọ̀bù àkọ́kọ́ ti Byzantium, ọdún 38 Lẹ́yìn Kristi

Ìlà ìtẹ̀léra àwọn aposteli yìí nà láti ọdọ̀ Aposteli Staki, ní nǹkan bí ọdún 30 Lẹ́yìn Kristi, títí di òní: ó jẹ́ ọdún 1,996 ní ọdún 2026.

Ìtẹ̀léra láti ọdọ̀ St. Staki dé ọdọ̀ St. Vladimir, Metropolitan ti Moscow, tẹ̀lé àkọsílẹ̀ àwọn bíṣọ́ọ̀bù tí Ìtẹ́ Baba Ńlá ti Gbogbo Ayé ní Constantinople àti Ìjọ Orthodox ti Rọ́síà ń pa mọ́: àwọn àkọsílẹ̀ kan náà ni Ìjọ Orthodox ti Ìlà Oòrùn fi ń tọ ìtẹ̀léra àwọn aposteli tirẹ̀ lọ títí dé ọdọ̀ St. Staki àti St. Anderu, Ẹni Tí A Kọ́kọ́ Pè.

St. Staki, ẹni tí St. Paulu kí gẹ́gẹ́ bí "olùfẹ́ mi ọ̀wọ́n Staki" (Romu 16:9), ni Ìjọ Orthodox ti Ìlà Oòrùn ń bọlá fún gẹ́gẹ́ bí aposteli kan nínú Àwọn Àádọ́rin; Ìjọ náà ń ṣe àjọdún rẹ̀ ní 31 Oṣù Ọ̀wàrà, pẹ̀lú àwọn Aposteli Ampliatu àti Urbani, ó sì ń kà á mọ́ àwọn Aposteli Àádọ́rin tí a jọ ń bọlá fún ní 4 Oṣù Ṣẹ́rẹ́. Ìtẹ́ Baba Ńlá ti Gbogbo Ayé ní Constantinople ka á sí bíṣọ́ọ̀bù àkọ́kọ́ ti Byzantium, tí St. Anderu fi ṣe olórí ìjọ náà, ó sì fi í sí ipò àkọ́kọ́ nínú àkọsílẹ̀ àwọn bíṣọ́ọ̀bù rẹ̀.

A ṣe ìyàsọ́tọ̀ sí ipò bíṣọ́ọ̀bù láti ọdọ̀ ẹnìkan sí ẹni tí ó tẹ̀lé e, nípasẹ̀ àwọn ìjọ tí a dárúkọ wọn nísàlẹ̀ yìí.

A tún ń bọlá fún àwọn bíṣọ́ọ̀bù kan nínú ìlà yìí gẹ́gẹ́ bí ẹni mímọ́. Àwọn àmì tí ó wà lẹ́gbẹ̀ẹ́ orúkọ wọn jẹ mọ́ ìwà mímọ́ ìgbésí ayé nìkan. Wọn kò ní í ṣe pẹ̀lú bí ìyàsọ́tọ̀ kankan ti tọ́ tó: ipò

olúkúlùkù bíṣ́ọ̀bù tí a kọ orúkọ rẹ̀ sílẹ̀ nínú ìtẹ̀léra náà dọ́gba pẹ̀lú ti àwọn yòókù, yálà a ń bọlá fún un gẹ́gẹ́ bí ẹni mímọ́ tàbí a kò bọlá fún un bẹ́ẹ̀.

St. Ẹni mímọ́: ẹni tí Ìjọ kan ń bọlá fún ní gbangba pé ó gbé ìgbésí ayé ìwà mímọ́ tí ó tayọ, pé ó sì wà lọ́dọ̀ Ọlọ́run nísinsin yìí, tí Ìjọ náà sì ń ṣe ìrántí rẹ̀ nínú kàlẹ́ńdà rẹ̀. Nínú Ìjọ ìjímìjí, ìyìn àwọn onígbàgbọ́ àti ti àwọn bíṣ́ọ̀bù wọn ni a fi ń mọ àwọn ẹni mímọ́; lẹ́yìn náà, nípa kíkéde wọn ní ẹni mímọ́ lọ́nà àṣẹ nínú Ìjọ Kátólíìkì ti Romu, àti nípa ṣíṣe wọ́n lógo nínú Ìjọ Orthodox ti Ìlà Oòrùn.

Ẹ.Ì. Ẹni Ìbùkún: nínú Ìjọ Kátólíìkì ti Romu, ẹni tí a ti kéde ní ẹni ìbùkún, ìgbésẹ̀ àṣẹ tí ó ń ṣáájú kíkéde ẹni náà ní ẹni mímọ́.

C Ìjọ Kátólíìkì ti Romu ń bọlá fún un gẹ́gẹ́ bí ẹni mímọ́ tàbí ẹni ìbùkún.

O Ìjọ Orthodox ti Ìlà Oòrùn ń bọlá fún un gẹ́gẹ́ bí ẹni mímọ́.

CO Ìjọ Kátólíìkì ti Romu àti Ìjọ Orthodox ti Ìlà Oòrùn méjèèjì ń bọlá fún un gẹ́gẹ́ bí ẹni mímọ́.

Pupa Ajẹ́rìíkú: ẹni tí ó fi ẹ̀mí rẹ̀ lélẹ̀ nítorí ìgbàgbọ́.

Àwọn Ìjọ kì í fìgbà gbogbo fohùn ṣọ̀kan lórí ẹni tí ó jẹ́ ẹni mímọ́. Ìjọ kan lè máa bọlá fún ẹni tí òmíràn kò bọlá fún, àwọn àmì náà sì ń fi Ìjọ tí ó ń bọlá fún olúkúlùkù wọn hàn.

Constantinople

Ìtẹ́ Byzantium, tí a ń pè ní Constantinople lẹ́yìn náà, tí ó ka St. Anderu, Ẹni Tí A Kọ́kọ́ Pè, sí olùdásílẹ̀ rẹ̀, tí ó sì ka St. Staki sí bíṣ́ọ̀bù àkọ́kọ́ rẹ̀. Àwọn baba ńlá láti ọdọ̀ Onesimus, ẹni tí ó rópò St. Staki, dé ọdọ̀ Nicholas II Chrysoberges; ní àkókò rẹ̀ ni a rán metropolitan àkọ́kọ́ ti Kyiv sí àwọn ènìyàn Rus' tí a ṣẹ̀ṣẹ̀ ṣe ìtẹ̀bọmi fún.

2. Onesimus 54
3. Polycarp I 69
4. Plutarch 89
5. Sedecion 105
6. Diogenes 114
7. Eleutherius 129
8. Felix 136
9. Polycarp II 141
10. Athenodorus 144
11. Euzois 148
12. Laurence 154
13. Alypius 166
14. Pertinax 169
15. Olympianus 187
16. Mark I 198
17. Philadelphus 211
18. Cyriacus I 214
19. Castinus 230
20. Eugenius I 237
21. Titus 242
22. Dometius 272
23. Rufinus I 284
24. Probus 293
25. St. Metrophanes CO 306
26. St. Alexander CO 314
27. St. Paul I CO *Ajẹ́rìíkú* 337
28. Eusebius 339
29. Macedonius I 342

30. Eudoxius 360
31. Evagrius 370
32. Demophilus 370
33. St. Gregory ti Nazianzus CO 379
34. St. Nectarius CO 381
35. St. John Chrysostom CO 398
36. Arsacius 404
37. St. Atticus CO 406
38. Sisinnius I 426
39. Nestorius 428
40. Maximian 431
41. St. Proclus CO 434
42. St. Flavian CO *Ajẹ́rìíkú* 446
43. St. Anatolius CO 449
44. St. Gennadius I CO 458
45. Acacius 472
46. Fravitta 489
47. Euphemius 490
48. Macedonius II 496
49. Timothy I 511
50. John II 518
51. Epiphanius 520
52. Anthimus I 535
53. St. Menas CO 536
54. St. Eutychius CO 552
55. John III 565
56. St. John IV CO 582
57. Cyriacus II 596
58. Thomas I 607
59. Sergius I 610
60. Pyrrhus 638
61. Paul II 641
62. Peter 654
63. Thomas II 667
64. John V 669
65. Constantine I 675
66. Theodore I 677
67. George I 679
68. Paul III 688
69. Callinicus I 693
70. Cyrus 706
71. John VI 712
72. St. Germanus I CO 715
73. Anastasius 730
74. Constantine II 754
75. Nicetas I 766
76. St. Paul IV CO 780
77. St. Tarasius CO 784
78. St. Nicephorus I CO 806
79. Theodotus I 815
80. Anthony I 821
81. John VII 837
82. St. Methodius I CO 843
83. St. Ignatius CO 847
84. St. Photius O 858
85. Stephen I 886
86. Anthony II 893
87. St. Nicholas I CO 901
88. Euthymius I 907
89. Stephen II 925
90. Tryphon 928
91. Theophylact 933
92. Polyeuctus 956
93. Basil I 970
94. Anthony III 974
95. Nicholas II 984

Kyiv

Àwọn metropolitan ti Kyiv àti gbogbo Rus', tí a rán ẹni àkọ́kọ́ nínú wọn láti Constantinople wá, dé ọdọ̀ St. Peter, ẹni tí ó gbé ìtẹ́ metropolitan lọ sí Moscow.

96. St. Michael [O] 988
97. Leontius 992
98. John I ..... ní nǹkan bí 1008
99. Theopemptus 1037
100. St. Hilarion [O] 1051
101. Ephraim 1055
102. George 1062
103. John II 1077
104. John III 1089
105. Nicholas 1097
106. Nicephorus I 1104
107. Nicetas 1122
108. Michael II 1130
109. Clement 1147
110. Constantine I 1156
111. Theodore 1161
112. John IV 1164
113. Constantine II 1167
114. Nicephorus II 1182
115. Matthew 1201
116. Cyril I 1224
117. Joseph 1236
118. Cyril II 1247
119. Maximus 1283
120. St. Peter [O] 1308

Moscow

Àwọn metropolitan àti àwọn baba ńlá ti Moscow, àti, láti ọ̀rúndún kejìdínlógún, nígbà tí Ìgbìmọ̀ Mímọ́ ń ṣàkóso Ìjọ Rọ́ṣíà, àwọn bíṣọ́ọ̀bù àgbà àti àwọn metropolitan ti Moscow, dé ọ̀dọ̀ St. Vladimir.

121. Theognostus 1328
122. St. Alexius [O] 1354
123. St. Cyprian [O] 1381
124. St. Photius [O] 1408
125. Isidore 1437
126. St. Jonah [O] 1448
127. Theodosius 1461
128. Philip I 1464
129. Gerontius 1473
130. Zosimus 1490
131. Simon 1495
132. Barlaam 1511
133. Daniel 1522
134. Joasaph 1539
135. St. Macarius [O] 1542
136. Athanasius 1564
137. St. Philip II [O] *Ajẹ́rìíkú* 1566
138. Cyril 1568
139. Anthony 1572
140. Dionysius 1581
141. St. Job [O] 1587
142. St. Hermogenes [O] *Ajẹ́rìíkú* 1606
143. Philaret 1619
144. Joasaph I 1634
145. Joseph 1642
146. Nikon 1652
147. Joasaph II 1667
148. Pitirim 1672
149. Joachim 1674
150. Adrian 1690
151. Joseph (Volchansky) 1742
152. Platon (Malinovsky) 1748

153. Timothy (Shcherbatsky) 1757
154. Ambrose (Zertis-Kamensky) 1768
155. Platon (Levshin) 1775
156. Augustine (Vinogradsky) 1818
157. Seraphim (Glagolevsky) 1819
158. St. Philaret (Drozdov) [O] 1821
159. St. Innocent (Veniaminov) [O] 1868
160. Macarius (Bulgakov) 1879
161. Joannicius (Rudnev) 1882
162. Leontius (Lebedinsky) 1891
163. Sergius (Lyapidevsky) 1893
164. St. Vladimir (Bogoyavlensky) [O] 1898
Ajẹ́rìíkú ...

Amẹ́ríkà

Láti ọdọ Evdokim, tí a yà sọ́tọ̀ ní Moscow ní ọdún 1904, tí ó sì di Bíṣọ́ọ̀bù Àgbà ti Àwọn Erékùṣù Aleutian àti Àríwá Amẹ́ríkà lẹ́yìn náà, ẹni tí a kọ orúkọ rẹ̀ ṣáájú ni ó ya olúkúlùkù bíṣọ́ọ̀bù sọ́tọ̀.

165. Evdokim (Meschersky) 1904
166. Aftimios (Ofiesh) 1917
167. Sophronios (Bishara) 1928
168. John Chrysostom (More-Moreno) 1933
169. Perry Nikolaus Cedarholm 1949
170. Nils Bertil Alexander Persson 1971
171. Samuel Guido, Jr. 2004

172.

Garland F. Byers, Jr.

2013

Oyè Mímọ́

Ìyàsímímọ́
17 Oṣù Ògún 2008, nípa gbígbé ọwọ́ lé, ní St. Paul's Lutheran Orthodox Chapel, Palmerton, Pennsylvania.

Ìyàsọ́tọ̀ sí Oyè Mímọ́ ti Bíṣọ́ọ̀bù
20 Oṣù Ìgbé 2013, nípa gbígbé ọwọ́ lé nígbà ayẹyẹ Oúnjẹ Alẹ́ Mímọ́, ní St. Paul's Lutheran Orthodox Chapel, tí ó ṣe ìpàdé rẹ̀ ní ọjọ́ náà ní American Legion Post 16, Slatington, Pennsylvania.

Olórí ẹni tí ó yà á sọ́tọ̀
Ẹni Ọ̀wọ̀ Jùlọ Samuel Guido, Jr.

Àwọn tí ó bá a yà á sọ́tọ̀
Bíṣọ́ọ̀bù Bradley A. Varvil
Bíṣọ́ọ̀bù Michael Byus
Bíṣọ́ọ̀bù James Thompson

Iṣẹ́ Ìsìn

A yà á sọ́tọ̀ sí Oyè Mímọ́ ti Bíṣọ́ọ̀bù ní 20 Oṣù Ìgbé 2013, nínú Lutheran Orthodox Church, Inc., níbi tí ó ti sìn lẹ́yìn náà gẹ́gẹ́ bí Bíṣọ́ọ̀bù Àgbà ti Ẹkùn Ìjọ Western North Carolina. Bíṣọ́ọ̀bù Byers kò ní àjọṣepọ̀ kankan pẹ̀lú ẹgbẹ́ náà mọ́.

Dókítà nínú Ẹ̀kọ́ Ìmọ̀ Ọlọ́run (*honoris causa*), tí Lutheran Orthodox Church, Inc. fi fún un ní 20 Oṣù Ìgbé 2013.

Àwọn ìwé èrí ìyàsímímọ́ àti ìyàsọ́tọ̀, pèlú àwọn fọ́tò ìyàsọ́tọ̀ náà, wà ní ojú ìwé Nípa Bísọ́ọ̀bù.

Gbogbo ẹsẹ Ìwé Mímọ́ ní èdè Yorùbá tí a fà yọ ní ojú ìwé yìí ni a mú láìyí ohunkóhun padà láti inú *Biblica® ní oore ọ̀fẹ́ láti lo Bíbélì Mímọ́ ní Èdè Yorùbá Òde-Òní™*. Orísun: ebible.org/yor. Àmì mẹ́ta (...) ń fi ibi tí a ti fo apá kan sílẹ̀ hàn.
Biblica® ní oore ọ̀fẹ́ láti lo Bíbélì Mímọ́ ní Èdè Yorùbá Òde-Òní™ Ẹ̀tọ́ àdàkọ © 2009, 2017 Biblica, Inc. Biblica® Open Yoruba Contemporary Bible™ Copyright © 2009, 2017 by Biblica, Inc. “Biblica” ni àmì ìdámọ̀ tí Biblica, Inc. fi sílẹ̀ ní United States Patent àti ní ilé iṣẹ́ tí wọ́n ti ń fúnni ní àmì ìdámọ̀. Gba àṣẹ kí o tó lòó. “Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.
A ṣe àgbékalẹ̀ iṣẹ́ yìí lábẹ́ àkóso ti Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA). Láti rí ẹ̀dà ìwé àṣẹ, lọ sí http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0 tàbí kí o kọ lẹ́tà ránṣẹ́ sí Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.
This work is made available under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA). To view a copy of this license, visit http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0 or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

St. Staki, àwòrán ara ògiri, 1192, ilé ìjọsìn Panagia tou Arakos, Lagoudera, Saipurọsi. Fọ́tò: Byzantine Institute and Dumbarton Oaks Fieldwork Records and Papers, Dumbarton Oaks, Trustees for Harvard University, Washington, D.C., láti orí Wikimedia Commons, tí a fi sílẹ̀ gégé bí ohun ìní gbogbo ènìyàn lábẹ́ CC0 1.0; a gé etí rẹ̀, a sì yí ìtóbi rẹ̀ padà láti ara ti ìpilẹ̀ṣẹ̀.